

Afdeling Hollandse Delta.

Verslag planteninventarisaties de Waranda 2021 Gemeente Westvoorne

Mededelingnummer PWG 2021/01

Auteur: Piet Mout

Een impressie van het geïnventariseerde deel van het grasland langs de vijver in de Waranda

@ KNNV afdeling Hollandse Delta

Verslag planteninventarisaties De Waranda-het Poldertje 2021 gemeente Westvoorne

Een publicatie van de Plantenwerkgroep van de Natuurvereniging Hollandse Delta, een afdeling van de KNNV. Mededelingnummer 2021/01

Auteur: Piet Mout

Onderzoekers: Leden van de Plantenwerkgroep

Omslagfoto: De Waranda Fotograaf: Piet Mout

Natuurvereniging Hollandse Delta
een afdeling van de KNNV
secretariaat: Peter Vermaas
Schudegge 17
3224 BP Hellevoetsluis
Telefoon: 0181-324058
Email: secretaris@voorne.knnv.nl

Inhoud

Inleiding.....	2
Gebiedsbeschrijving	4
Werkwijze.....	4
Resultaat	4
Aanbeveling.....	6
Bronnen.....	9
Colofon.....	9

Inleiding

De gemeente Westvoorne is in 2019 begonnen het openbaar groen in de gemeente op een meer natuurgerichte manier te gaan beheren met meer aandacht voor de ontwikkeling van inheemse plant- en diersoorten en dus voor de biodiversiteit. Dit doet de gemeente door minder vaak (en gefaseerd) te maaien en het maaisel af te voeren, het inzaaien van braakliggende gronden met inheemse plantensoorten en het aanleggen van natuurvriendelijke oevers met een geleidelijke

overgang van het water naar de berm. Om te kunnen bepalen of die nieuwe manier van beheren effect heeft, is aan de plantenwerkgroep van Natuurvereniging Hollandse Delta, een afdeling van de KNNV, gevraagd om een aantal gebieden waar door de gemeente het nieuwe maabeleid wordt toegepast de planten, en soms ook insecten, te monitoren.

Een van de gebieden die door Natuurvereniging Hollandse Delta in 2021 zijn onderzocht betreft een al aanzienlijk langer ecologisch beheerd gebiedje, gelegen op de noordoever van de vijver in de wijk de Waranda. Deze wijk staat lokaal ook wel bekend als 't Poldertje. De Waranda ligt ten oosten van de zgn. Heveringen. De huidige Heveringen is een zeer waardevol natuurgebied dat onderdeel is van het Natura 2000-gebied Voornes Duin. De Heveringen zijn in de Middeleeuwen - rond het jaar 1000 - ontstaan. In de 12^e eeuw werd vanuit de Heveringen door Vlaamse monniken een begin gemaakt met dijk aanleg waardoor steeds grotere delen van het huidige Voorne konden worden ingepolderd.

Voor ons onderzoek naar de plantengroei is het belangrijk te beseffen dat de Waranda is aangelegd op de oudste duingronden van Voorne, waaruit de aanvankelijk rijkelijk aanwezig hoeveelheid kalk inmiddels voor een deel is verdwenen. Het gebied heeft in haar, geologisch gezien, betrekkelijk korte bestaan toch een behoorlijk bewogen geschiedenis gehad. Het gebied is al in de Middeleeuwen in cultuur gebracht door kleine keuterboertjes die de zandgronden van de Heveringen gebruikten voor land- en tuinbouw. Door de ruige omstandigheden werden de gronden ook weer regelmatig aan hun lot overgelaten. In de 17^e eeuw werd het gebied in gebruik genomen als konijnenwarande, een afgeschermd gebied waarbinnen wilde konijnen werden gefokt. Aan deze activiteit heeft de huidige woonwijk haar naam te danken. In diezelfde periode (1666) werd ook de buitenplaats Koosight gebouwd. Die buitenplaats is later vernoemd naar een daar vlakbij gelegen eendenkooi, aangelegd in 1687. De vijver in de Waranda is een overblijfsel van deze historische kooiplas. Begin 19^e eeuw werd het gebied afgegraven (ontzand) en ten behoeve van land- en tuinbouw verder ontgonnen. De vijver werd al voor de Tweede Wereldoorlog gedempt.

Kort na de tweede wereldoorlog werd besloten om op deze plek een nieuwe woonwijk voor de meer welgestelden aan te leggen. De wijk moest allure krijgen door een ruime opzet met veel openbaar groen, herstel van de vijver en een parkachtige inrichting. Zie de foto van de kooiplas rond 1880 en drie kaartjes hierboven. Vlnr. screen shots van <https://topotijdreis.nl/kaart/1939/@65499,435861,11.76> 1939, 1950 en 1965).

Al vrij snel na de bouw van vooral bungalows bleek dat in niet frequent gemaaide delen van het openbaar groen zich een bijzondere vegetatie ontwikkelde met kenmerkende planten zoals die ook in primaire duinvalleien aangetroffen werden. Omdat men toen nog niet beseftte dat het om botanisch zeer waardevolle vegetatie ging, werd het gebied helaas niet altijd optimaal beheerd. Openbaar groen moest vooral netjes zijn en werd daarom onderhouden als een gazon en derhalve met grote regelmaat gemaaid. Gelukkig is dat alweer jaren geleden voor een klein deel van de oever van de vijver anders ingevuld, waardoor de plantengroei zich toch weer kon ontwikkelen naar een van de meest waardevolle stukjes natuur van Voorne.

Gebiedsbeschrijving

Het gebied betreft een stuk grasland gelegen tussen de noordoever van de vijver en de achtertuinen van de huizen op de orchislaan. Het ecologisch beheerde deel wordt een keer per jaar gemaaid en het maaisel wordt enkele dagen later afgevoerd. De rest van het openbaar groen rondom de vijver wordt beheerd als gazon en dus zeer frequent gemaaid.

Werkwijze

We hebben in dit gebied een algemene inventarisatie uitgevoerd, waarbij alle in het gebied voorkomende planten zijn genoteerd. Van de in het gebied voorkomende rode lijst- en aandachtsoorten zijn de abundantie (talrijkheid) en de coördinaten van de vindplaats vastgelegd. Bij het inventariseren maken we gebruik van de app ObsMapp via een smartphone, de waarnemingen worden dan ook gelijk vastgelegd in de database van waarneming.nl, waardoor de gegevens ook altijd terechtkomen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB). We hebben het gebied als plantenwerkgroep drie keer bezocht: op 21-05-20, 21-07-15 en op 21-09-17. Omdat in dit bijzondere gebied ook enkele lastig te determineren soorten en hybriden van verschillende orchideeën voorkomen is het gebied ook nog een keer op 21-06-01 onderzocht door een specialist op dit gebied, t.w. de ecooloog Rolf Roos. Hij gaf enkele waardevolle aanvullingen die in de totaalijst zijn verwerkt.

Resultaat

In totaal hebben we exact 100 plantensoorten aangetroffen. Voor zo'n klein gebiedje is dit een extreem hoog aantal soorten. Daarnaast zijn ook veel zeldzame en/of bijzondere soorten (rode lijst- en aandachtsoorten) aangetroffen. Deze zijn in onderstaande tabel oranje gemarkeerd.

Wetenschappelijke naam	Naam	Euring	Species id	Familie
Acer pseudoplatanus	Gewone esdoorn	2	6333	Sapindaceae
Aegopodium podagraria	Zevenblad	11	6318	Apiaceae
Agrostis gigantea	Hoog struisgras	17	6324	Poaceae
Agrostis stolonifera	Fioringras	18	6334	Poaceae
Ajuga reptans	Kruipend zenegroen	24	6341	Lamiaceae
Alnus glutinosa	Zwarte els	36	6359	Betulaceae
Anagallis tenella	Teer guichelheil	53	2339	Primulaceae
Anisantha sterilis	IJle dravik	165	6432	Poaceae
Anthoxanthum odoratum	Gewoon reukgras	66	6436	Poaceae
Anthriscus sylvestris	Fluitenkruid	70	6439	Apiaceae
Arabidopsis thaliana	Zandraket	81	6303	Brassicaceae
Bellis perennis	Madeliefje	135	6459	Asteraceae
Betula pubescens	Zachte berk	139	6466	Betulaceae

Blackstonia perfoliata subsp. serotina	Herfstbitterling	145	6472	Gentianaceae
Caltha palustris subsp. palustris	Gewone dotterbloem	187	9288	Ranunculaceae
Cardamine pratensis	Pinksterbloem	205	6528	Brassicaceae
Carex acutiformis	Moeraszegge	212	6533	Cyperaceae
Carex distans	Zilte zegge	224	6537	Cyperaceae
Carex disticha	Tweerijige zegge	225	6538	Cyperaceae
Carex flacca	Zeegroene zegge	232	6544	Cyperaceae
Carex nigra	Zwarte zegge	244	6546	Cyperaceae
Centaurea jacea	Knoopkruid	1766	6567	Asteraceae
	Echt			
Centaureum erythraea	duizendguldenkruid	286	6570	Gentianaceae
Cerastium fontanum	Gewone hoornbloem	2314	125626	Caryophyllaceae
Cerastium glomeratum	Kluwenhoornbloem	295	6577	Caryophyllaceae
Cirsium vulgare	Speerdistel	336	6614	Asteraceae
Convolvulus sepium	Haagwinde	188	6511	Convolvulaceae
Corylus avellana	Hazelaar	366	6645	Betulaceae
Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn	369	6656	Rosaceae
Cynosurus cristatus	Kamgras	386	2465	Poaceae
Dactylis glomerata	Krobaar	390	6679	Poaceae
Dactylorhiza incarnata	Vleeskleurige orchis	884	2468	Orchidaceae
Dactylorhiza praetermissa	Rietorchis	0	186845	Orchidaceae
Dactylorhiza praetermissa subsp. junialis	Gevlekte rietorchis	0	8805	Orchidaceae
Eleocharis palustris	Gewone waterbies	437	6723	Cyperaceae
Epilobium hirsutum	Harig wilgenroosje	451	6732	Onagraceae
Epipactis palustris	Moeraswespenorchis	461	2492	Orchidaceae
Equisetum arvense	Heermoes	462	6741	Equisetaceae
Equisetum fluviatile	Holpijp	463	6742	Equisetaceae
Eupatorium cannabinum	Koninginnekruid	490	6768	Asteraceae
Festuca rubra	Rood zwenkgras	520	6790	Poaceae
Galium aparine	Kleefkruid	546	6812	Rubiaceae
Galium palustre	Moeraswalstro	2376	6815	Rubiaceae
Galium uliginosum	Ruw walstro	556	6818	Rubiaceae
Geranium robertianum	Robertskruid	576	6830	Geraniaceae
Heracleum sphondylium	Gewone berenklaauw	607	6855	Apiaceae
Holcus lanatus	Gestreepte witbol	631	6872	Poaceae
Hydrocotyle vulgaris	Gewone waternavel	641	6884	Araliaceae
Hypericum perforatum	Sint-Janskruid	649	6888	Hypericaceae
Hypericum tetrapterum	Gevleugeld hertshooi	651	6889	Hypericaceae
Hypochaeris radicata	Gewoon biggenkruid	654	6890	Asteraceae
Iris pseudacorus	Gele lis	665	6903	Iridaceae
Jacobaea vulgaris	Jakobskruiskruid	2290	7449	Asteraceae
Juncus alpinoarticulatus	Alpenrus	1929	17123	Juncaceae
Juncus articulatus	Zomprus	673	6913	Juncaceae
Juncus bufonius	Greppelrus	675	6915	Juncaceae
Juncus gerardii	Zilte rus	683	10109	Juncaceae
Leontodon saxatilis	Kleine leeuwentand	727	6966	Asteraceae
Lotus corniculatus	Gewone rolklaver	761	7004	Fabaceae

<i>Luzula campestris</i>	Gewone veldbies	766	7012	Juncaceae
<i>Lycopus europaeus</i>	Wolfspoot	780	7020	Lamiaceae
<i>Lysimachia nummularia</i>	Penningkruid	782	7022	Primulaceae
<i>Lysimachia vulgaris</i>	Grote wederik	784	7025	Primulaceae
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart	785	7027	Lythraceae
<i>Medicago lupulina</i>	Hopklaver	799	7043	Fabaceae
<i>Mentha aquatica</i>	Watermunt	813	7054	Lamiaceae
<i>Myosotis laxa</i>	Zompvergeet-mijnietje	841	131593	Boraginaceae
<i>Neottia ovata</i>	Grote keverorchis	750	2609	Orchidaceae
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Addertong	879	7115	Ophioglossaceae
<i>Ornithogalum umbellatum</i>	Gewone vogelmelk	896	7124	Asparagaceae
<i>Persicaria amphibia</i>	Veenwortel	967	7152	Polygonaceae
<i>Phragmites australis</i>	Riet	933	7175	Poaceae
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree	946	7204	Plantaginaceae
<i>Poa pratensis</i>	Veldbeemdgras	958	7213	Poaceae
<i>Poa trivialis</i>	Ruw beemdgras	959	7214	Poaceae
<i>Potentilla anserina</i>	Zilverschoon	1006	7248	Rosaceae
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel	1017	7259	Lamiaceae
<i>Pulicaria dysenterica</i>	Heelblaadjes	1029	7278	Asteraceae
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem	1040	7288	Ranunculaceae
<i>Ranunculus flammula</i>	Egelboterbloem	1048	7295	Ranunculaceae
<i>Ranunculus repens</i>	Kruipende boterbloem	1056	7299	Ranunculaceae
<i>Rhinanthus angustifolius</i>	Grote ratelaar	1066	7310	Orobanchaceae
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar	1067	2716	Orobanchaceae
<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring	1093	7368	Polygonaceae
<i>Rumex crispus</i>	Krulzuring	1098	7371	Polygonaceae
<i>Rumex hydrolapathum</i>	Waterzuring	1099	7372	Polygonaceae
<i>Rumex obtusifolius</i>	Ridderzuring	1101	7375	Polygonaceae
<i>Salix aurita</i>	Geoorde wilg	1117	7390	Salicaceae
<i>Schedonorus arundinaceus</i>	Rietzwenkgras	514	6784	Poaceae
<i>Scorzoneroides autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand	725	6965	Asteraceae
<i>Stellaria media</i>	Vogelmuur	1250	7521	Caryophyllaceae
<i>Symphytum officinale</i>	Gewone smeewortel	1259	7531	Boraginaceae
<i>Taraxacum officinale</i> s.l. (incl. all sec.)	Paardenbloem	2430	7539	Asteraceae
<i>Trifolium dubium</i>	Kleine klaver	1299	7569	Fabaceae
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver	1305	7573	Fabaceae
<i>Trifolium repens</i>	Witte klaver	1306	7574	Fabaceae
<i>Triglochin palustris</i>	Moeraszoutgras	1311	7579	Juncaginaceae
<i>Urtica dioica</i>	Grote brandnetel	1321	7596	Urticaceae
<i>Veronica serpyllifolia</i>	Tijmereprijs	1363	7631	Plantaginaceae
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke	1369	7634	Fabaceae

Aanbeveling

Dit kleine stukje grasland heeft een zodanige hoge natuurwaarde dat dit eigenlijk beheerd zou moeten worden door specialisten op dit gebied. Die zijn echter alleen te vinden bij ZHL en NM. Binnen de groendienst Westvoorne zit echter ook een kwalitatief hoog in te schatten medewerker:

Marco Blok. Wij vertrouwen erop dat Marco goed in staat is om dit bijzondere, kwetsbare gebiedje op een verantwoorde wijze in beheer te houden.

Natuurvereniging Hollandse Delta beveelt aan om dit gebied een keer per jaar, eind oktober, te maaien en het maaisel vervolgens, afhankelijk van het weer, tussen de drie en vijf dagen te laten rusten. Daarna moet het maaisel worden aangeharkt (niet in balen geperst of opgezogen) en afgevoerd. Omdat ecologisch beheer niet alleen op planten gericht moet zijn, maar in dit geval zeker ook op het verhogen van vooral de biodiversiteit van insecten (vlinders, wilde bijen en wespen, zweefvliegen enz.) andere ongewervelden en amfibieën bevelen wij sterk aan om de maaihoogte van de maaimachine wat hoger (10 cm maaihoogte) af te stellen dan bij gazonbeheer gebruikelijk is en ook om ieder jaar 20% tot 30% niet te maaien en pas in het daaropvolgende jaar weer mee te maaien. Binnen een dergelijke fasering moet dan wel elk jaar een ander deel blijven staan. Delen waar houtige gewassen en/of riet opkomen, kunnen het beste wel elk jaar worden gemaaid. Door gefaseerd maai-beheer (of sinusmaaien) krijgen eitjes, rupsen, poppen en overwinterende volwassen insecten een aanzienlijk grotere overlevingskans. Zij moeten hun jaarlijkse cyclus volledig af kunnen maken. Ook de hoger afgestelde maaihoogte draagt daar aan bij.

Als het kan is het beter om het gebied niet met een reguliere grasmaaier te maaien, maar bij voorkeur met een zgn. handmaaihoogte. Ook effect verhogend is om het maaisel na drie tot vijf dagen te harken en niet met zware machines af te voeren. Klepel en/of de inzet van een maai-zuigcombinatie wordt ten sterkste ontraden.

De beste bron voor praktijkkennis is het artikel (in het Duits) van deze Zwitserse website: https://www.kenniscentrumreeen.nl/Portals/0/artikelen/maaien_ree/duits/wiessen_erteprocessen_und_die_wirkung_auf_die_fauna_artbericht2010.pdf

Uit onderstaande tabel (afgeleid uit bovenstaand artikel) blijkt dat bij 30% ongemaaid, de inzet van een handmaaihoogte en harken in plaats van balen persen de overleving voor insecten het hoogst is.

	Startaantal rupsen	% oppervlak ongemaaid	Overleving rupsen na 1 maaibeurt*	Harken**	Balen**	Aantal overlevende rupsen na
Klepelmaaier	100	0	6	nvt	nvt	6
Maai-zuiger	100	0	8	nvt	nvt	8
Cyclomaai	100	0	40	30	20	20
Handmaaihoogte	100	0	80	60	40	40
Klepelmaaier	100	15	20	nvt	nvt	20
Maai-zuiger	100	15	22	nvt	nvt	22
Cyclomaai	100	15	49	37	25	25
Handmaaihoogte	100	15	83	62	42	42
Klepelmaaier	100	30	34	nvt	nvt	34
Maai-zuiger	100	30	36	nvt	nvt	36
Cyclomaai	100	30	58	44	29	29
Handmaaihoogte	100	30	86	65	43	43

* gebaseerd op experimenten met rupsen groot koolwitje (Wallis de Vries 1998), handmaaihoogte data uit Humbert et al. 2010, rupsen in de vegetatie
 ** gebaseerd op data voor sprinkhanen (Humbert et al. 2010)

Aannames
 Insecten gelijk verdeeld over het oppervlak
 Sterfte door harken en balen persen onder sprinkhanen is vergelijkbaar met die bij rupsen
 Insecten allen van dezelfde soort en vertonen hetzelfde gedrag (blijven zitten)
 Het maakt niet uit waar het deel van het te maaien oppervlak blijft staan
 Geen effect van maaisnelheid
 Geen effect van temperatuur
 Geen effect van neerslag
 Indirecte effecten van het beheer (zoals verrijking door maaisel laten liggen) spelen geen rol

Daarnaast beveelt Natuurvereniging Hollandse Delta aan om deze wijze van beheer uit te breiden naar bij voorkeur de gehele oever rondom de vijver en naar die delen van het openbaar groen van de Waranda die ook geschikt zijn voor ecologisch beheer.

Eigenlijk is de conclusie dat het gehele gebied van 't Poldertje een zeer hoge potentie heeft om zich te ontwikkelen tot een vergelijkbare situatie als nu aanwezig is op de noordoever van de vijver.

Wij hechten eraan om op te merken dat het huidige gebruik van het openbaar groen niet hoeft te worden aangepast. Vissers kunnen wat ons betreft gewoon op de daarvoor aangelegde visplekken blijven vissen.

In Nederland hebben veel straten namen gekregen van bijzondere plantensoorten. Dat is in de Waranda niet anders, maar hier doet zich de bijzondere situatie voor dat die bijzondere planten er ook echt voorkomen. Wij denken dat er nergens in Nederland een orchislaan zal zijn waar maar liefst vijf verschillende soorten orchissen (en enkele zeldzame hybriden) in het aangrenzende openbaar groen voorkomen.

Tot slot willen wij opmerken dat het van groot belang is om zowel het gebiedje zelf, als de wijze van beheer onder de aandacht te brengen van de bewoners van de Waranda door goede communicatie. Natuurvereniging Hollandse Delta is van harte bereid om samen met de medewerkers communicatie van de Gemeente Westvoorne de wijze van communiceren vorm te geven. Wij denken aan de ontwikkeling van een folder voor alle bewoners en eventueel het plaatsen van een informatiebord bij het gebied. Mocht de Gemeente Westvoorne besluiten om het ecologisch beheer in de Waranda verder uit te

breiden, dan zal ook dit proces communicatief zorgvuldig moeten worden begeleid. Wij raden ten zeerste aan om met de bewoners van de Waranda te overleggen welke delen zij, met behoud van allure, in aanmerking willen laten komen voor ecologisch beheer.

Bronnen

Heukels Flora van Nederland

Floron Mijn Berm bloeit

De Vlinderstichting

<https://topotijdreis.nl/kaart/>

[https://www.kenniscentrum-](https://www.kenniscentrum-reeen.nl/Portals/0/artikelen/maaien_ree/duits/wiessen_ernteprocessen_und_die_wirkung_auf_die_fauna_artbericht2010.pdf)

[reeen.nl/Portals/0/artikelen/maaien_ree/duits/wiessen_ernteprocessen_und_die_wirkung_auf_die_fauna_artbericht2010.pdf](https://www.kenniscentrum-reeen.nl/Portals/0/artikelen/maaien_ree/duits/wiessen_ernteprocessen_und_die_wirkung_auf_die_fauna_artbericht2010.pdf)

GoogleMaps

Colofon

Verslag: Piet Mout 1 februari 2022

Vegetatie-opnamen: De leden van de Plantenwerkgroep van Natuurvereniging Hollandse Delta (KNNV)

Foto's: Piet Mout